

STORTINGET

Innst. 441 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra arbeids- og sosialkomiteen

Meld. St. 28 (2023–2024)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Regulering av pensjonar i 2024 og inntektstilhøve for pensjonistar

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innleiing

Meldinga omhandlar regulering av pensjonar i 2024 og inntektstilhøve for pensjonistar.

Den pårekna effekten av neste års regulering av pensjonar, basert på anslaget for lønnsvekst i statsbudsjettet, vert budsjettert på dei relevante postane på budsjettet til Arbeids- og inkluderingsdepartementet direkte og som ein del av den ordinære budsjettprosessen, jf. Prop. 1 S frå Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Viss det trengst, vil dei relevante budsjettpostane verte korrigererte i samband med handsaminga av revidert nasjonalbudsjett.

Det er gjennomført drøftingar med organisasjonane til pensjonistane, dei funksjonshemma og arbeidstakarane om talgrunnlaget for reguleringa.

I kapittel 2.1 i meldinga er det detaljert gjort greie for reglar for regulering. AFP under utbetaling frå privat sektor vert regulert i tråd med dei reglane som gjaldt før 2022.

1.2 Regulering av pensjonar m.m. i 2024

1.2.1 REGULERING FRÅ 1. MAI 2024

Lønnsveksten i 2024 vart i RNB anslått til 5,2 pst. Ved reguleringa i 2023 vart det lagt til grunn ein forventa lønnsvekst i 2023 på 5,25 pst. Ifølgje førebelse tal frå nasjonalrekneskapen vart årslønnsveksten 5,2 pst. i 2023. Det ligg dermed føre eit negativt avvik eitt år tilbake i tid på 0,05 prosentpoeng som det skal takast omsyn til i årets regulering. Lønnsvekst for 2022 er fastsett til 4,3 pst., og det ligg ikkje føre avvik to år tilbake i tid. Dette gir ein samla årleg lønnsvekst i 2024 (vekst i gjennomsnittleg grunnbeløp) på 5,15 pst. Veksten i grunnbeløpet frå 1. mai vert 4,56 pst.

På bakgrunn av desse anslaga vert det gjennomsnittlege grunnbeløpet auka frå 116 239 kroner i 2023 til 122 225 kroner i 2024. Nytt grunnbeløp frå 1. mai 2024 er 124 028 kroner.

Veksten i konsumprisane i 2024 er i revidert nasjonalbudsjett anslått til 3,9 pst. Faktisk prisvekst i 2023 er av Statistisk sentralbyrå fastsett til 5,5 pst., medan det ved trygdeoppgjering i 2023 vart lagt til grunn ein prisvekst på 5,4 pst. Det er då eit positivt avvik i prisveksten for 2023 på 0,1 prosentpoeng som det skal takast omsyn til i årets regulering.

Samla prosentvis prisvekst i 2024 er 4,0 pst. Gjennomsnittet av lønns- og prisvekst er 4,58 pst. Den prosentvise auken i alderspensjon under utbetaling og satsane for minste pensjonsnivå og garantipensjon er 2,76 pst. frå 1. mai.

1.2.2 DRØFTINGAR MED ORGANISASJONANE OM TALGRUNNLAGET

Talgrunnlaget for utrekning av lønnsveksten som vert brukt ved regulering av grunnbeløpet og pensjonar, skal gåast gjennom og drøftast med organisasjonane til pensjonistane, dei funksjonshemma og arbeidstakarane før den samla lønnsveksten vert fastsett, jf. forskrift 6. mai 2011 nr. 465 om beregning av lønnsveksten som skal benyttes ved regulering av grunnbeløpet og alderspensjon i folketrygden § 4.

Drøftingsordninga er ytterlegare formalisert i avtale av 20. juni 2022 mellom regjeringa og pensjonistane, de funksjonshemmede og arbeidstakernes organisasjonar om regulering av folketrygdens grunnbeløp og pensjoner.

Formålet med drøftingane er å sikre, så langt det er mogleg, ei felles forståing mellom partane om føresetnadene som skal leggjast til grunn for reguleringa. Partane skal også vurdere om det ligg føre særlege tilhøve som har påverka lønnsutviklinga for einskildgrupper, og om effekten av dette skal heldast utanfor ved fastsetjinga av lønnsveksten.

Etter at talgrunnlaget er drøfta med organisasjonane, fastset Kongen, med heimel i folketrygdloven § 1-4, 19-14 og 20-18, reguleringsfaktorar og satsar for minste pensjonsnivå.

I drøftingsmøta, som vert leia av arbeids- og inkluderingsministeren, deltar:

- Pensjonistforbundet (SAKO-samarbeidet),
- Seniorsaken,
- Forsvarets seniorforbund,
- Landsforbundet for offentlige pensjonister,
- Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon,
- Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjonar, Landsorganisasjonen i Norge (LO),
- Unio,
- Yrkesorganisasjonens Sentralforbund (YS)
- Akademikerne.

Finansdepartementet er også representert.

I forkant av drøftingsmøta 16. og 23. mai 2024 vart det 8. april 2024 halde eit møte mellom organisasjonane og Arbeids- og inkluderingsdepartementet der rapporten «Grunnlaget for inntektsoppgjørene 2024» frå det tekniske utrekningsutvalet for inntektsoppgjера vart gjennomgått.

Det låg heller ikkje føre «særlege tilhøve» som skulle takast omsyn til ved berekninga av lønnsveksten.

Det var semje om talgrunnlaget.

Organisasjonane uttalte at dei er nøgde med resultatet for 2024, og at talgrunnlaget er i samsvar med reguleringsreglane.

Pensjonistforbundet (SAKO) og SAFO meiner at trygdeoppgjeret manglar ein sosial profil, og at Stortin-

get må ta ansvar. Organisasjonane meiner den ordinære pensjonsreguleringa dei siste 10 åra (2014–2023) ikkje har vore tilstrekkeleg til å halda oppe kjøpekrafta til pensjonistane. Organisasjonane krev at pensjonistane får eit kronetillegg som kjem i tillegg til den ordinære oppreguleringa, og foreslår at tillegget blir øyremerkte eit løft av dei lågaste pensjonane, slik låglønstilllegg fungerer i lønnsoppgjера. Alle som har ein pensjon under fattigdomsgrensa (EU60) må givast eit løft. Organisasjonane er skuffa over at gjenlevendetillegget frå og med årets trygdeoppgjեր ikkje lenger skal auka på lik linje med resten av pensjonen. Organisasjonane krev òg at det blir innført ei etterlatenpensjonsordning for alderspensjonistar fødde i årskulla omfatta av pensjonsopptening etter nytt regelverk.

Unio, FFO, LO, Akademikerne, YS, Forsvarets seniorforbund, Senior Norge og LOP legg til grunn at resultatet er i samsvar med reguleringsreglane, og krev at det i trygdedrøftingane for 2024 skal takast omsyn til eit avvik i lønnsveksten i 2023 på -0,05 prosentpoeng og eit avvik i prisveksten på 0,1 prosentpoeng.

1.3 Andre kapittel i meldinga

1.3.1 FAKTORAR SOM PÅVERKAR REALINNTEKTSUTVIKLINGA OG KJØPEKRAFTA TIL PENSJONISTAR

Gjennom reguleringa av pensjonane vert den nominelle inntektsutviklinga til pensjonistane bestemt. For å finne realveksten må ein ta omsyn til prisutviklinga. Både den nominelle og den reelle inntektsutviklinga vert også påverka av endringar i pensjonsreglane. Når ein også tek omsyn til skatt, kjem utviklinga i kjøpekrafta til pensjonistane til syne.

Ein viser til kapittel 3 i meldinga, som gjer greie for:

- realvekst i alderspensjon
- endringar i skattereglane for pensjonistane
- vekst i utbetalt pensjon for ulike hushaldstypar

1.3.2 INNTEKTSUTVIKLING BLANT DEN ELDRE DELEN AV BEFOLKNINGA

Kapittel 4 i meldinga presenterer statistikk som klargjer utviklinga i samla inntekt for den eldre delen av befolkninga i perioden 2012–2022 detaljert gjort greie for, jf. «Arbeid, pensjon og inntekt i den eldre befolkninga». Rapport fra Pensjonspolitisk arbeidsgruppe 2024».

1.4 Minste pensjonsnivå og låginntekt blant alderspensjonistane

I kapittel 5 i meldinga er det detaljert gjort greie for utviklinga i talet på mottakarar av minste pensjonsnivå og om utviklinga i låginntekt blant alderspensjonistane.

Ved utgangen av 2023 var det 133 256 minstepensjonistar blant alderspensjonistane. Trenden er at talet på personar som får minste pensjonsnivå, er fallande. Frå 2011 til 2023 har prosentdelen av minstepensjonistar blant alle alderspensjonistar falle frå 24,8 til 12,8.

Kvinner utgjør fleirtalet av dei som får minste pensjonsnivå. I 2011 hadde 39,8 pst. av kvinnelege alderspensjonistar minste pensjonsnivå, medan prosentdelen hadde gått ned til 21,0 i 2023. For mannlege alderspensjonistar med minste pensjonsnivå har også fallet sidan 2011, men nedgangen har ikkje vore like stor sidan utgangsnivået var vesentleg lågare enn for kvinner. I 2023 hadde 4,3 pst. av mannlege alderspensjonistar minste pensjonsnivå. Det er ein nedgang på 2,5 prosentpoeng sidan 2011.

Reduksjonen i talet på mottakarar av minste pensjonsnivå kjem primært av at yngre kvinnelege alderspensjonistar har meir opptening til pensjon samanlikna med dei eldre årskulla.

Dersom utrekna alderspensjon er lågare enn satsen for minste pensjonsnivå, vert det gjeve ulike tillegg i alderspensjonen, og ein mottakar kan få fleire tillegg. Særtillegget vert ytt til mottakarar som er fødte i 1943 eller tidlegare, og som er omfatta av den gamle ordninga.

Prosentdelen med låginntekt blant alderspensjonistar over 67 år har vore svakt fallande sidan pensjonsreforma. I 2022 var 11,2 pst. av alderspensjonistane over 67 år definerte som å ha låginntekt, mens 42 pst. av minstepensjonistane er definerte som å ha låginntekt. Statistisk sentralbyrå har frå 2021 endra definisjonen av minstepensjonist. Auka i prosentdelen med låginntekt frå 2020 til 2021 er derfor vanskeleg å tolke. Prosentdelen med låginntekt er klart høgare blant åleinebuande. Dette gjeld pensjonistar generelt, men særleg minstepensjonistane.

Prosentdelen med låginntekt for einslege minstepensjonistar auka i perioden 2011–2015, men frå 2015 til 2022 har prosentdelen med låginntekt for einslege minstepensjonistar vore relativt stabil.

2. Komiteens behandling

Som ledd i handsaming av meldinga blei det opna for skriftlege innspel. Det kom to skriftlege innspel.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Per Vidar Kjølmoen, Bjørnar Skjæran, Anette Trettebergstuen og Torbjørn Vereide, fra Høyre, Henrik Asheim, Aleksander Stokkebø og Yngve Sætre, fra Senterpartiet, Dagny Sunnanå

Hausken og Per Olaf Lundteigen, fra Fremskrittspartiet, Dagfinn Henrik Olsen og Gisle Meininger Saudland, fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstø og lederen Freddy André Øvstegård, og fra Rødt, Mímir Kristjánsson, viser til at pensjoner under utbetaling skal reguleres i tråd med utviklingen i lønns- og prisvekst. Grunnbeløpet skal reguleres i samsvar med lønnsveksten. Komiteen viser videre til at tallgrunnlaget for reguleringen har vært drøftet med organisasjonene for pensjonistene, de funksjonshemmede og arbeidstakerne. Reguleringen for 2024 vil gi en vekst i gjennomsnittlig grunnbeløp på 5,15 pst., som innebærer en vekst i grunnbeløpet fra 1. mai på 4,56 pst. Nytt grunnbeløp fra 1. mai 2024 er 124 028 kroner. Alderspensjon under utbetaling og satsene for minste pensjonsnivå og garantipensjon vil øke med 2,76 pst. fra 1. mai 2024.

Komiteen viser videre til at et bredt flertall på Stortinget i mars 2024 vedtok, i forbindelse med behandling av Innst. 233 S (2023–2024) jf. Meld. St. 6 (2023–2024) Et forbedret pensjonssystem med en styrket sosial profil, at regler for regulering av minstesatser skal endres slik at de vil følge veksten i grunnbeløpet. Dette vil i perioder med reallønnsvekst innebære en høyere regulering av minstenivåene når nye regler er vedtatt og har trådt i kraft.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Rødt viser til at Stortinget tidligere har vedtatt å regelfeste at organisasjonene i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene kan forhandle om andre spørsmål med betydning for pensjonistene. Disse medlemmer mener at intensjonen med dette vedtaket ikke har blitt fulgt opp.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2025 gjennomføre Stortingets tidligere vedtak om at organisasjonene i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene skal kunne forhandle om andre spørsmål av betydning for pensjonistene.»

Disse medlemmer mener at regelfesting må omfatte at det avsettes en pott til eldrepolitiske tiltak som organisasjonene kan forhandle med regjeringen om.

Disse medlemmer mener at minste pensjonsnivå skal være en pensjon til å kunne leve av uten at man skal gjøres avhengig av sosiale tilleggsytelser. Disse medlemmer mener det er uholdbart at minste pensjonsnivå i Norge er lavere enn EUs fattigdomsgrense EU 60, som nå er anslått til 297 350 kroner for enslige. Minste alderspensjonsnivå for enslige er anslått til 264 134 kroner.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for årlig opptrapping av minste pensjonsnivå opp mot EUs fattigdomsgrense (EU60), hvor første steg i opptrappingsplanen gjennomføres i statsbudsjettet for 2025.»

Disse medlemmer viser til at gjenlevendetillegget fra og med årets trygdeoppgjør ikke lenger skal øke på lik linje med resten av pensjonen, noe som fremstår som usosialt. Dette er en uholdbar innstramning overfor en gruppe av enslige pensjonister og disse medlemmer mener at gjenlevendetillegget skal reguleres på lik linje med resten av pensjonen.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at gjenlevendetillegget reguleres på lik linje med resten av pensjonen og at dette gjennomføres i forbindelse med statsbudsjettet for 2025.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet i sitt alternative statsbudsjett for 2024 foreslo en økning i minstepensjonen med 10 000 kroner som en del av en opptrapping av minste pensjonsnivå til EU60.

Disse medlemmer viser til at siden regjeringen Støre overtok regjeringmakten, har skattebelastningen for mange pensjonister økt. Dette kommer på toppen av den store prisveksten som rammer alle husholdninger samtidig som løpende pensjoner underreguleres. Disse medlemmer mener at dette er en uholdbar utvikling, og at skattebelastningen for pensjonister må reduseres.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at i en tid med sterk prisvekst, økende fattigdom og forskjeller i makt og rikdom trengs en effektiv omfordelingspolitikk, for lave ytelser er en driver av videre fattigdom i Norge. Disse medlemmer mener at å havne utenfor arbeidslivet ikke skal være ensbetydende med fattigdom. Det er ikke verdig. Et trygt gulv å stå på er positivt for samfunnsdeltakelse og en forutsetning for en velfungerende velferdsstat.

Disse medlemmer mener at arbeidsavklaringspenger, uføretrygd og minstepensjoner må opp over fattigdomsgrensen.

Disse medlemmer mener at trygdeoppgjøret mangler en sosial profil, og viser til at pensjonister og trygdede med lav inntekt vil få en lavere inntektsvekst i kroner og ører enn mottakere med høyere inntekt med dagens reguleringsregime. Disse medlemmer viser til at det i lønnsoppgjør er vanlig med lavlønnsstillegg og

kronetillegg for å sikre at alle arbeidstakere får en rettferdig inntektsvekst, og mener at det bør vurderes tilsvarende ordninger for trygder og pensjoner. Disse medlemmene viser til skriftlig innspill fra Pensjonistforbundet og SAFO. Disse medlemmer mener en slik ordning kan være en systematisk måte å sikre egne løft for dem med minst utover den årlige prosentvise reguleringen, slik som Stortinget en rekke ganger har økt minstepensjoner og minsteytelse i statsbudsjett og revidert budsjett tidligere.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en ordning der det bevilges et kronetillegg til pensjonister og uføre med lav inntekt for å jevne ut økte inntektsforskjeller. For alderspensjonister bør økningen være slik at den sikrer alle et minimum på to tredeler av oppreguleringen for personer med lavlønnsstillegg i frontfagsoppgjøret. For uføretrygdede bør økningen være slik at den sikrer alle minst tilsvarende lavtlønnsprofilen i frontfaget.»

Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslo å fryse nivået på minsteytelse og garantipensjon på dagens nivå i Meld. St. 6 (2023–2024) Et forbedret pensjonssystem med en styrket sosial profil. Disse medlemmer viser til at dette ikke er en del av den inngåtte avtalen om pensjon. Derfor mener disse medlemmer at nivåene for minstepensjon og garantipensjon må økes.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprette en plan for årlig opptrapping av minstepensjon og garantipensjon for enslige opp mot EUs fattigdomsgrense (EU60), hvor første steg i opptrappingsplanen gjennomføres i statsbudsjettet for 2025 med en økning på 10 000 kroner.»

Disse medlemmer viser til skriftlig innspill fra Pensjonistforbundet og SAFO om å sette av en pott til fordeling i forhandling mellom organisasjonene og regjeringen til eldrepolitiske tiltak. Det handler blant annet om at pensjonister gjerne vil og kan bidra inn i frivillig arbeid, men at det bør legges bedre til rette for. En pott kan brukes til å styrke den lokale frivillige koordineringen gjennom elderrådene for eksempel.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning med seniorpolitiske tiltak som skal forhandles mellom pensjonistenes organisasjoner og regjeringen.»

Disse medlemmer viser til at minsteytelsene på arbeidsavklaringspenger og uføretrygd er under fat-

tigdomsgrensen. Disse medlemmer mener at disse ytelsene må økes, fordi ingen blir friskere eller mer motivert av å leve i fattigdom. Ringvirkningene på fysisk og psykisk helse er veldokumenterte.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i statsbudsjettet for 2025 med en varig økning av minstesatsene på uføretrygd og arbeidsavklaringspenger med 0,05 G.»

Disse medlemmer viser til at den økonomiske sosialhjelpen er så lav at det er vanskelig å ha nok til livets opphold, og at den i noen tilfeller kan være svært detaljstyrende. Disse medlemmer mener derfor at den bør bli rausere, at flere utgifter regnes med i et nødvendig livsopphold, og at den må økes.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med evalueringen av den økonomiske sosialhjelpen fastsette en ny norm i tråd med SIFOs referansebudsjett.»

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2025 gjennomføre Stortingets tidligere vedtak om at organisasjonene i forbindelse med de årlige trygdeoppgjørene skal kunne forhandle om andre spørsmål av betydning for pensjonistene.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utarbeide en plan for årlig opptrapping av minste pensjonsnivå opp mot EUs fattigdomsgrense (EU60), hvor første steg i opptrappingsplanen gjennomføres i statsbudsjettet for 2025.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sørge for at gjenlevende-tillegget reguleres på lik linje med resten av pensjonen og at dette gjennomføres i forbindelse med statsbudsjettet for 2025.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen utrede en ordning der det bevilges et kronetillegg til pensjonister og uføre med lav inntekt for å jevne ut økte inntektsforskjeller. For alderspensjonister bør økningen være slik at den sikrer alle et minimum på to tredeler av oppreguleringen for personer med lavlønns tillegg i frontfagsoppgjøret. For uføretrygdede bør økningen være slik at den sikrer alle minst tilsvarende lavtlønnsprofilen i frontfaget.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen opprette en plan for årlig opptrapping av minstepensjon og garantipensjon for enslige opp mot EUs fattigdomsgrense (EU60), hvor første steg i opptrappingsplanen gjennomføres i statsbudsjettet for 2025 med en økning på 10 000 kroner.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning med seniorpolitiske tiltak som skal forhandles mellom pensjonistenes organisasjoner og regjeringen.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i statsbudsjettet for 2025 med en varig økning av minstesatsene på uføretrygd og arbeidsavklaringspenger med 0,05 G.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med evalueringen av den økonomiske sosialhjelpen fastsette en ny norm i tråd med SIFOs referansebudsjett.

5. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Meld. St. 28 (2023–2024) – Regulering av pensjonar i 2024 og inntektstilhøve for pensjonistar – vedlegges protokollen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 13. juni 2024

Freddy André Øvstegård

leder

Torbjørn Vereide

ordfører

